

tècniques, i no cal ponderar el valor de treballs d'aquesta mena per a la confecció del gran Diccionari de l'IEC quan són de la garantia del que comentem. Expresssem al Dr. Fontserè el nostre sincer homenatge d'admiració.

Jordi CARBONELL

PIERRE GARDETTE: *Géographie phonétique du Forez*. Macon 1941. 288 pàgs. + 2 mapes. — *Études de Géographie morphologique sur les patois du Forez*. Macon 1941. 82 pàgs.

Mons. Pierre Gardette, avui rector de les Facultats Catòliques de Lió, i lliurat de fa ja temps a una gran empresa lingüística (l'atlas de la zona lionesa), havia publicat anteriorment els dos treballs que comentem ací. Atès que a casa nostra hom ha tornat a plantejar, recentment, i amb motiu d'estudis també de geografia lingüística, qüestions metodològiques fonamentals sobre les enquestes dialectals, serà bo que recordem els principis de l'autor en explorar el Forez. Aquesta regió té l'interès d'ésser frontera lingüística, entre el franco-provençal i la modalitat provençal d'Alvèrnia: això l'induí a concentrar les enquestes a la part fronterera, tot abandonant la part més pròxima a Lió, més coneguda i menys important (principi de modificació, sobre el terreny, del criteri format prèviament). Endemés, polsat el parlar local i la seva geografia, calgué no deixar de visitar cap localitat a les zones interessants (Saint-Bonnet-le-Château, Noirétable), mentre que els pobles de la plana, uniformes en el dialecte, podien ésser espaiats (irregularitat buscada en la xarxa de localitats). L'autor ha preferit, sempre que era possible, de prescindir de qüestionari i de deixar parlar i conduir una conversa general amb la gent del camp; quan era imprescindible l'ús del qüestionari, ha evitat sistemàticament la pregunta directa (llibertat en l'enquesta). Establert el principi de conversa (enfrent el diàleg explorador-subjecte), cal admetre el de la diversitat de subjectes: generalment ha operat a base de tres a cinc, però de vegades eren fins a dotze (abandonament del subjecte únic). Hom ha treballat indistintament amb homes i amb dones (renunciant, doncs, a l'exclusivisme de l'home com a subjecte) i amb gent de diverses edats (contra el criteri d'interrogar tan sols persones ancianes). Dels principis que es refereixen als subjectes, l'autor n'extreu tres avantatges: els diferents subjectes s'ajuden els uns als altres en la recerca de mots ja gairebé oblidats; resulten així evidents les diferències entre generacions distintes; hom pot destriar, del fons dels materials arreplegats, allò que no és comú sinó únicament personal, i evitar d'atribuir-ho a tot el parlar de la localitat. Així mateix cal considerar els testimonis antics documentals que fan referència a la regió estudiada.

El llibre de geografia fonètica s'ocupa, primer, del consonantisme, i, després, del vocalisme. En el tractament de les consonants són estudiats els capítols d'intervocàliques, palatalització consonàntica (condicionada i espontània), vocalització de labials, evolució de *l*, comportament de finals i fenòmens diversos. Per al vocalisme, hom estudia les vocals finals, les posttòniques, les tòniques (*a*, *u*, la diftongació), i l'accent d'intensitat. Cal destacar que, havent-se proposat l'autor un tema de frontera, estudia preferentment aquells trets que separen el franco-provençal del provençal, i que sovint (i en especial en parlar

de la diftongació) són adduïts testimonis antics. Al final, hom estableix les conclusions: si mirem els cinquanta-un criteris estudiats, tindrem altres tants límits fonètics, d'on és difícil de destriar-ne quelcom en ferm; però si ens fixem en els disset primers criteris, obtindrem ja una faixa de límits que revelen una zona clara de frontera; són límits antics i estables; la resta de trets fonètics (del 18 al 51) són recents o poc segurs per una raó o altra. Deixats de banda, doncs, aquests criteris, hom pot establir uns límits dialectals, que vénen a coincidir precisament amb antics límits diocesans.

El llibre de morfologia del Forez, molt més breu, no és més que un conjunt de monografies sobre aspectes morfològics dialectals. Així, hom estudia l'article definit, els pronoms personals, els demostratius, els possessius i tres temps verbals d'indicatiu (present, imperfect i perfect).

En els dos volums hi ha profusió de mapes dins el text, i al final, bons repertoris bibliogràfics. Tots dos presenten, ultra una gran claredat expositiva, una força d'illació entre tots els fets descrits, que reforça l'atracció que sempre exerceixen els problemes de límits dialectals.

A.-M. BADIA i MARGARIT

La lingua sarda. Storia, spirito e forma, di M. L. WAGNER. Berna, Casa editrice A. Francke, S. A., [1950]. (8)+420 S. (BR, Series prima, III.)

Dies flüssig geschriebene Buch fesselt nicht allein durch die scharfsinnige Erörterung gegenteiliger Auffassungen, die gemessene Distanz gegenüber Hypothesen, sondern auch durch die Menge allgemein sprachwissenschaftlicher Erkenntnisse die in prägnanter Formulierung eingestreut werden, wie in den Schriften H. Schuchardts, sowie durch die persönlichen Erinnerungen Wagners, die nicht nur erneut für die Verlässlichkeit seines Materials bürgen, sondern auch von dem inneren Verhältnis Wagners zu Sardinien wiederum das schönste Zeugnis ablegen; er hat seine Philologie und allem zuvor seine sardische Philologie erlebt.

Da es auch ausser Zweifel steht, dass Wagner nicht bloss seine früheren Werke kompendieren konnte, erhebt sich die Frage, welche Stellung dieses neue Werk (nicht mehr das neueste, denn es ist inzwischen die *Historische Wortbildungslehre* erschienen und das *Sardische etymologische Wörterbuch* ist in Vorbereitung) innerhalb des Wagnerschen Gesamtwerkes einnimmt. Es ist eine Geschichte der sardischen Sprache dargetan an den Elementen des Wortschatzes, zugleich eine Geschichte der Schicksale des Inselvolkes, aus Ermangelung an Urkunden und Geschichtswerken an der Sprache abgelesen.

Nachdem Wagner Lautgeschichte und Morphologie in seinen beiden Lautlehren, den Abhandlungen in der «Italia dialettale» und der inzwischen erschienenen Monographie zur Wortbildung ausführlicher behandelt hat, konnte er sich hierzu kürzer fassen. Diesen Problemen ist ein Viertel des Buches gewidmet (Kap. 12-16 behandeln *I caratteri fonetici*, *La struttura morfologica*, *La formazione delle parole*, *La sintassi*, *I dialetti sardi*). Die kürzere Behandlung dieser Fragen ist aber noch methodisch begründet. «Siccome il lessico rivela la storia di una lingua meglio della fonetica, della morfologia e della sintassi, tratteremo prima degli elementi lessicali e in un secondo tempo